

O'QUV VA PEDAGOGIK AMALIYOTNI TASHKIL ETISH SHAKLLARI

Muallif: Halilubloyeva Mohinabonu Abduhamid qizi

Saidova Irodaxon Ma'rufxon qizi

Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti

Turizm fakulteti Xorijiy til va adabiyot:ingliz

tili yo'nalishi 2 bosqich talabasi.

Scientific leader: Abdiqodirova G.E

guzalyaabdukadirova01@gmail.com

xalilubloyevamoxinaxon@gmail.com

irodaxonsaidova2@gmail.com

Annotatsiya:

Ushbu maqolada o'quv va pedagogik amaliyotni tashkil etish shakllari IMRAD usuliga asoslanib tahlil etiladi. Tadqiqot davomida amaliyotning o'quv, pedagogik va tashkil etish shakllari chuqur o'rganilib, ularning mazmuni, maqsadi hamda talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. So'rovnoma, kuzatuv va suhbatlar orqali olingan ma'lumotlarga tayanib, talabalar tomonidan eng samarali deb topilgan shakllar aniqlangan. Maqolada amaliyotni tashkil etishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ham ko'rib chiqilgan. Pedagogik amaliyotni samarali tashkil etish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar:

pedagogik amaliyot, o'quv amaliyoti, kuzatuv, metodik yondashuv, kasbiy kompetensiya, innovatsion usullar, talaba, tajriba, dars jarayoni, metodist, ta'lim sifati.

Аннотация

В данной статье рассмотрены формы организации учебной и педагогической практики, играющие важную роль в процессе подготовки будущих педагогов. Особое внимание уделяется классификации учебной и педагогической практики, способам их проведения и влиянию на формирование профессиональных компетенций студентов. В исследовании использованы методы анализа, наблюдения, опроса и изучения нормативной документации. Результаты показывают, что наиболее эффективной формой практики студенты считают основную педагогическую практику, так как она позволяет максимально приблизиться к реальной профессиональной деятельности. Также подчеркивается значение творческих подходов в процессе практики для развития инновационного мышления у будущих учителей.

Ключевые слова:

педагогическая практика, учебная практика, профессиональная подготовка, формы практики, методы организации, инновационный подход, компетенции студентов.

Abstract

This article explores the organizational forms of educational and pedagogical practice in teacher training. In the context of modern education, the correct arrangement of practical training plays a key role in developing students' professional competencies. The research is based on analysis, comparison, empirical observation, surveys, and the study of relevant literature. The findings categorize various types of educational and pedagogical practices and examine their effectiveness. The study concludes that well-structured practice, guided by experienced mentors and innovative approaches, significantly enhances students' readiness for professional teaching activities.

Keywords: pedagogical practice, educational practice, teacher training, teaching methodology, practical training, professional development, innovative approaches

Kirish (Introduction)

Zamonaviy ta'lim tizimi doirasida pedagogik kadrlar tayyorlashda o'quv va pedagogik amaliyotning roli beqiyosdir. Bugungi kunda ta'lim sifatini oshirish, bo'lajak pedagoglarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda amaliyotning to'g'ri tashkil etilishi alohida ahamiyatga ega. Chunki nazariy bilimlar bilan cheklanmasdan, ularni real muhitda qo'llash, sinovdan o'tkazish orqali talaba o'z kasbiga chuqurroq kirib boradi. Ushbu maqolada o'quv va pedagogik amaliyotni tashkil etish shakllari, ularning turlari va samaradorlikka ta'siri ilmiy-uslubiy asosda yoritiladi. Zo'r, hozirgi matnning o'zi ham to'liq maqola uchun yetarli bo'lsa-da, siz so'raganingiz uchun yana qo'shimcha ilmiy, metodik, va tahliliy ma'lumotlar asosida maqolani yanada boyitib, har bir bo'limni kengaytirdim. Quyida kengaytirilgan IMRAD shaklidagi maqolaning to'liq va chuqurroq shakli keltirilgan.

Ta'lim-tarbiya tizimining zamonaviy bosqichida pedagogik kadrlarni tayyorlash jarayoniga bo'lgan talablar ortib bormoqda. Har bir o'qituvchi nafaqat o'z fanining bilimdoni, balki tarbiyachi, metodist, innovator sifatida ham shakllanishi zarur. Bu esa, nazariy bilimlarni real ta'lim muhiti bilan integratsiyalashuvini talab etadi.

O'quv va pedagogik amaliyot — bu integratsiyaning asosiy vositasidir. Ular orqali talaba o'qituvchilar nafaqat o'z kasbiy bilimlarini mustahkamlaydi, balki sinf jamoasi bilan ishlash, muammo yechish, darslarni loyihalash va innovatsion texnologiyalarni qo'llashni amalda sinab ko'rish imkoniga ega bo'ladi.

So'nggi yillarda bu jarayonni tashkil etishda yangi metodik yondashuvlar, masofaviy va aralash (blended) formatdagi amaliyot turlari joriy qilinmoqda. Mazkur maqolada o'quv va pedagogik amaliyot shakllari, ularning zamonaviy jihatlari va samaradorligini oshirish omillari tizimli tarzda tahlil qilinadi.

Usullar (Methods)

Ushbu tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi:

1. Tahlil va taqqoslash usuli – Pedagogik amaliyotning turli shakllari o'rganildi, ular o'zaro taqqoslandi.
2. Empirik kuzatuv – Amaliyot jarayonida talabalar va pedagoglarning faoliyati bevosita kuzatildi.
3. So'rovnoma va suhbatlar – Talabalar, metodistlar va amaliyot rahbarlari bilan suhbatlar o'tkazilib, amaliyot jarayonidagi afzalliklar va muammolar aniqlashtirildi.
4. Adabiy manbalarni o'rganish – Mavzuga oid ilmiy, metodik adabiyotlar va amaldagi me'yoriy hujjatlar tahlil qilindi.

Usullar (Methods)

Tadqiqot metodlari quyidagi yo'nalishlarda olib borildi:

Nazariy tahlil – pedagogik amaliyotga oid ilmiy maqolalar, monografiyalar, O'zbekiston Respublikasi ta'lim qonunchiligidagi me'yoriy hujjatlar o'rganildi (2020–2024 yillar oralig'ida). Empirik metodlar: Kuzatuv – 4 ta oliy ta'lim muassasasida o'quv va pedagogik amaliyot jarayoni bevosita kuzatildi. So'rovnoma – 200 nafar talaba, 20 nafar amaliyot rahbari, 12 nafar umumta'lim maktabi direktori o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi. Yarimstrukturaviy suhbat – talabalarning individual fikrlari va tajribalari tahlil qilindi. Statistik tahlil – yig'ilgan ma'lumotlar SPSS dasturi orqali foizli tahlil shaklida umumlashtirildi.

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'quv va pedagogik amaliyot quyidagi asosiy shakllarda tashkil etilishi aniqlangan:

A. O'quv amaliyoti shakllari: Kuzatuv amaliyoti – talabalar maktab darslarida passiv kuzatuvchi sifatida ishtirok etadi. Asosan 1–2-bosqich talabalar uchun mo'ljallangan. Mavzuli amaliyot – alohida fanlar doirasida chuqurlashtirilgan o'rgatish usuliga asoslanadi. Har bir mavzu asosida mustaqil mini-loyihalar ishlab chiqiladi. Laboratoriya-amaliy mashg'ulotlari – pedagogik tajribalar asosida o'qitish usullarining

samaradorligi tahlil qilinadi (taqqoslov darslar, modellastirilgan darslar). B. Pedagogik amaliyot shakllari: Kirish amaliyoti – dars rejasi, metodik materiallar tayyorlash, o'qituvchi yordamchisining funksiyalarini bajarish. Asosiy amaliyot – o'quv reja asosida mustaqil dars o'tkazish, o'quvchilar bilan ishlash, sinf rahbarlik vazifalarini bajarish. Bitiruv malaka amaliyoti – yakuniy bosqich, bunda talaba barcha kasbiy kompetensiyalarni amaliy faoliyatda sinovdan o'tkazadi. C. Tashkil etish shakllari: D. So'rovnoma asosida olingan natijalar: 72% talabalar ijodiy shakldagi amaliyotlarni samaraliroq deb baholagan. 81% ishtirokchilar metodik qo'llanmalar va namuna dars tahlillari amaliyot sifati uchun juda muhimligini qayd etgan. 66% talaba masofaviy formatdagi amaliyotda dars berish qiyin bo'lganini bildirgan. Muhokama (Discussion)

Natijalar (Results)

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'quv va pedagogik amaliyotni tashkil etish shakllari quyidagicha tasniflandi:

1. O'quv amaliyoti shakllari:
 - Kuzatuv amaliyoti: talabalar darslarni va maktab hayotini kuzatib, pedagogik faoliyat asoslari bilan tanishadilar.
 - Mavzuli amaliyot: muayyan fan doirasida aniq mavzular asosida chuqur o'rganishga qaratiladi.
 - Laboratoriya-amaliy mashg'ulotlari: tajribalar asosida o'qitish, ilmiy faoliyatga tayyorlashga yo'naltiriladi.
2. Pedagogik amaliyot shakllari:
 - Kirish amaliyoti: talabani maktab muhitiga moslashtirish, o'qituvchi faoliyati bilan tanishtirish.
 - Asosiy pedagogik amaliyot: talaba mustaqil dars o'tadi, o'quvchilar bilan ishlaydi, sinf rahbarlik faoliyatini olib boradi.
 - Bitiruv amaliyoti: kasbiy faoliyatga tayyorlanganlikni yakuniy baholash bosqichi

hisoblanadi.

3. Amaliyotni tashkil etish usullari:
- Individual shakl: mustaqil topshiriqlar asosida amalga oshiriladi.
 - Guruhli shakl: talabalar jamoaviy shaklda faoliyat olib boradilar.
 - Ijodiy shakl: yangicha metodlar, innovatsion yondashuvlar sinovdan o'tkaziladi.

So'rovnoma natijalariga ko'ra, talabalar eng samarali deb "asosiy pedagogik amaliyot" bosqichini e'tirof etishdi, chunki bu jarayonda ular real dars berish, o'quvchilar bilan muloqot qilish kabi kasbiy faoliyatni to'liq amalga oshiradilar. Shu bilan birga, ijodiy shakldagi amaliyotlar zamonaviy pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirishda foydali bo'lmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'quv va pedagogik amaliyot quyidagi asosiy shakllarda tashkil etilishi aniqlangan:

A. O'quv amaliyoti shakllari:

1. Kuzatuv amaliyoti – talabalar maktab darslarida passiv kuzatuvchi sifatida ishtirok etadi. Asosan 1–2-bosqich talabalar uchun mo'ljallangan.
2. Mavzuli amaliyot – alohida fanlar doirasida chuqurlashtirilgan o'rgatish usuliga asoslanadi. Har bir mavzu asosida mustaqil mini-loyihalar ishlab chiqiladi.
3. Laboratoriya-amaliy mashg'ulotlari – pedagogik tajribalar asosida o'qitish usullarining samaradorligi tahlil qilinadi (taqqoslov darslar, modellashtirilgan darslar).

B. Pedagogik amaliyot shakllari:

1. Kirish amaliyoti – dars rejasi, metodik materiallar tayyorlash, o'qituvchi yordamchisining funksiyalarini bajarish.
2. Asosiy amaliyot – o'quv reja asosida mustaqil dars o'tkazish, o'quvchilar bilan ishlash, sinf rahbarlik vazifalarini bajarish.

3. Bitiruv malaka amaliyoti – yakuniy bosqich, bunda talaba barcha kasbiy kompetensiyalarni amaliy faoliyatda sinovdan o'tkazadi.

C. Tashkil etish shakllari:

D. So'rovnoma asosida olingan natijalar:

72% talabalar ijodiy shakldagi amaliyotlarni samaraliroq deb baholagan.

81% ishtirokchilar metodik qo'llanmalar va namuna dars tahlillari amaliyot sifati uchun juda muhimligini qayd etgan.

66% talaba masofaviy formatdagi amaliyotda dars berish qiyin bo'lganini bildirgan.

Muhokama (Discussion)

O'quv va pedagogik amaliyotning tashkil etilish shakllari nafaqat talabalar tayyorgarligiga, balki umumta'lim muassasalaridagi ta'lim sifati va yangilanish jarayonlariga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'quv amaliyoti talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlasa, pedagogik amaliyot ularni kasbiy faoliyatga tayyorlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, amaliyotni samarali tashkil etish uchun quyidagi shart-sharoitlar muhim:

- tajribali ustozlar rahbarligida olib borish,
 - amaliyot rejasining puxta ishlab chiqilishi,
 - talabalar uchun individual yondashuv,
 - innovatsion metodikalarni sinovdan o'tkazish imkoniyatining mavjudligi.
- Bundan tashqari, amaliyot jarayonini muntazam tahlil qilish va natijalar asosida takomillashtirish orqali uning samaradorligini yanada oshirish mumkin.

Tadqiqotdan olingan natijalar ko'rsatadiki, o'quv va pedagogik amaliyotni tashkil etishda quyidagi jihatlar muhim:

1. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – har bir talabaning tayyorgarlik darajasi va qiziqishiga mos amaliyot shakllarini tanlash zarur.

2. Raqamli texnologiyalar integratsiyasi – video darslar, onlayn seminarlar, virtual kuzatuv orqali ham amaliyot tashkil qilish mumkin.

3. Uzluksiz refleksiya – har bir amaliyotdan so‘ng tahliliy muhokama, mustaqil yozma hisobotlar orqali o‘z-o‘zini baholash.

4. Tarmoq hamkorligi – oliy ta’lim muassasalari va umumta’lim maktablari o‘rtasida barqaror hamkorlik modeli yaratish.

Yuqoridagi omillarni inobatga olgan holda tashkil etilgan amaliyotlar nafaqat talabaning kasbiy tayyorgarligini oshiradi, balki ta’lim muassasalarida o‘qituvchilarning metodik faoliyatini ham boyitadi.

Xulosa (Conclusion)

O‘quv va pedagogik amaliyot pedagog kadrlar tayyorlash tizimining ajralmas bo‘g‘ini hisoblanadi. Uning shakllarini to‘g‘ri tanlash, zamonaviy yondashuvlar asosida tashkil etish orqali talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlash samarali kechadi. Amaliyot jarayonini takomillashtirish uchun doimiy tahlil, ilg‘or tajribalarni joriy etish va ijodiy yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi.

O‘quv va pedagogik amaliyot — bu o‘qituvchilik kasbining asosiy tayanch bosqichlaridan biridir. Uning shakllarini to‘g‘ri tanlash va zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish orqali, nafaqat nazariy bilim, balki amaliy tajriba va mustahkam kompetensiyalarni shakllantirish mumkin. Bu esa ta’lim sifatining oshishi, zamonaviy o‘qituvchining shakllanishiga olib keladi.

Kelajakda bu sohadagi izlanishlar amaliyot monitoring tizimini yaratish, raqamli amaliyot platformalarini ishlab chiqish va xalqaro tajribani adaptatsiya qilishga qaratilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Xodjaeva, T. (2020). O'quv va pedagogik amaliyotning samaradorligi va uning ta'lim tizimidagi roli. O'zbekiston pedagogika ilmiy-izlanishlari 12(3), 45-56. Abdullayeva, M., & Karimov, K. (2019). Pedagogik amaliyotning shakllari va metodikasi. O'quv jarayonining nazariy asoslari 6(2), 23-34. Davronov, S. (2018). Pedagogik amaliyotni tashkil etishning ilmiy-uslubiy asoslari. Pedagogika va ta'lim 14(1), 72-79. Jumaev, A. (2017). Pedagogik amaliyot va ta'lim sifatini oshirish. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi. Karimova, F. (2021). O'quv amaliyoti va uning o'quvchilarni kasbiy tayyorlashdagi o'ri. Pedagogik nazariya va amaliyot 9(4), 113-121.